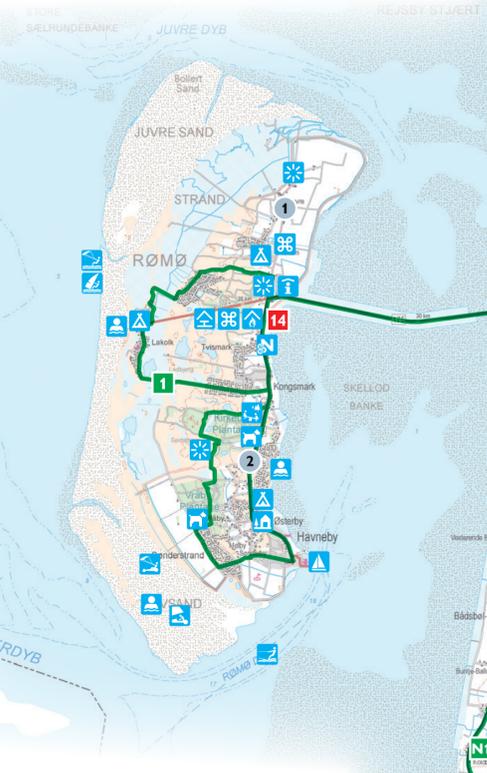

Velkommen til friluftsoplevelser i Tønder Kommune

Rømø
Rømø ligger i Vadehavet og er ca. 130 km² stor. Rømø er Vadehavets største ø, og øen har været bebodt siden 1200-tallet. Gennem flere århundreder har vind, vejr og hav dannet denne naturperle midt i Vadehavet. Der findes et rigt dyre- og planteliv, knyttet til øens mange forskelligartede naturtyper. De mange stier leder dig gennem et varieret natur- og kulturlandskab, så hvad enten du er på cykel, hesteryg eller til fods, så har du muligheden for en storslået oplevelse. Ligeledes indbyder øens kilometerlange strande til aktivitet – heriblandt windsurfing og kørsel med kitebuggy.

Vadehavet
Vadehavet er Danmarks største vådområde. Vadehavet strækker sig over cirka 500 kilometer fra Blåvandshuk i Danmark til Den Helder i Holland. Vadehavet er på UNESCO's liste over verdensarv. Den danske del dækker omkring 9.000 km² marsk, tidevandsflak, dyb, højsande, sandstrande og klitter. Vadehavet er også Nationalpark.

Nationalparken er et af verdens mest værdifulde tidevandsområder. Hvert år passerer 10 millioner vandfugle vadehavsområdet for at søge føde og raste inden trækket mod nord om foråret og mod syd om efteråret. Et stort antal bliver her også for at yngle. Vadehavet har ligeledes afgørende betydning for mange fisk og havpattedyr – blandt andet yngler den spættede sæl her. Udover selve Vadehavet indeholder området desuden en række eng- og marskarealer, som har stor betydning for fuglelivet.

Hele Vadehavet har status som natur- og vildtreservat med forskellige bestemmelser for færdsel, jagt og andre aktiviteter.

Marsken
Tøndermarsken i det sydvestlige Sønderjylland er Danmarks største sammenhængende engområde. Marsklandet har et rigt fugleliv og en meget varieret flora. Marsken regnes for et af de 10 mest bevaringsværdige landområder i verden. En stor del af Tøndermarsken indgår i Nationalpark Vadehavet og er på UNESCO's verdensarvsliste.

Gennem årtusinder har tidevandet dannet det flade landskab. Området er blevet indvundet til landbrugsdrift ved, at der i forskellige perioder er anlagt diger, som holder højvandet ude. De første diger blev bygget i 1500-tallet, og det nyeste, Det Fremskudte Dige, blev bygget i 1981. Foran det yderste dige (havdige) dannes der stadig ny marsk – det kaldes forland. De inddige områder kaldes kog. I Margrethe Kog, inden for Det Fremskudte Dige, findes en stor saltvandsø med mange vadefugle.

Tøndermarsken byder på et enestående kulturlandskab med frodigt græs, grøfter, diger, sluser og ikke mindst Vidåen, der skærer sig gennem det flade landskab. Muligheden for at opleve og nyde naturen i marsken er mangfoldige – ta' en gåtur på toppen af ådigerne og nyd udsigten over marsken, ta' en kanotur ned ad Vidåen gennem Rudbøl sø og oplev siskove med områdets specielle fugleliv, eller ta' til Højer og se sluserne og de dertilhørende udstillinger om Marsken & Vadehavet og Bådfolk ved Vidåen. Der er også gode muligheder for at deltage på guidede ture – bl.a. kan du hvert forår og efterår her opleve det forunderlige naturfænomen, Sort Sol, hvor hundredetusinder af stære danser på himlen.

Vandrestier og turmuligheder i Tønder Kommune

- www.toendermarsken.dk – Marskstien (54 km) og stisløjfer i Tøndermarsken
- www.toenderstier.dk – Vandrestier omkring Tønder
- www.toftlundstier.dk – Vandrestier omkring Toftlund (er under udarbejdelse)

- www.toender.dk/din-fritid**
- 1 Æ Markmandsti
  - 2 Hasberg Sø og landskabet syd for Tønder (På tur syd for Tønder)
  - 3 På tur i Tøndermarsken + Marskstien
  - 4 På tur i Vestsønderjylland

- www.friluftsradet.dk** – Klovertier
- 5 Bredebø
  - 6 Skerbæk
  - 7 Løgumkloster

- www.spor.dk**
- 8 Sporet ved Gasse Høje
  - 9 Sporene i Ballum
  - 10 Sporet ved Visby
  - 11 Sporet ved Branderup Mølle

- Naturstyrelsens foldere og publikationer**
- 12 Draved Skov
  - 13 Lindet Skov
  - 14 Rømø
  - 15 Soldaterskoven
  - 16 Toftlund Skov
  - 17 Renbæk Plantage

- Fugleværnsfondens publikationer:**
- 18 Sølsted Mose
  - 19 Bremsbøl Sø

Andre foldere i Tønder Kommune:
Guide til sejlad og fiskeri i Tøndermarsken
Guide til sejlad i de sønderjyske åer

Cykelruter i Tønder Kommune:

- 1 Panoramarute – Kommandøren og Kaskelotten
- 2 Panoramarute – Den Kongelige Marskrute
- 3 Grænserruten – Vidåslusen til Flensborg
- N1 Vestkyststruten – Rudbøl til Skagen
- 6 Rømø – Hellevad
- 9 Tønder – Gram
- 12 Tønder – Aabenraa
- 19 Rudbøl – Padborg

- SIGNATURFORKLARING**
- Cykelruter
  - Vandrerute/Drivevejen
  - Sundhedspor
  - Sejladsvandløb
  - Grænseovergang
  - Kommunegrænse
  - Handicapsti
  - Handicap fiskeplads
  - Seværdighed
  - Bål / Grillhytte
  - Bålplads
  - Madpakkehus
  - Udsigtspunkt
  - Fugletårn / Skjul
  - Hundeskov
  - Naturlegeplads
  - Naturformidling
  - Naturformidling, entré
  - Sikringsstilling nord
  - Turistbureau
  - Mountainbike
  - Camping
  - Fri telting
  - Lejrplads
  - Primitiv teltplads
  - Shelter
  - Vandrehjem
  - Badestrande
  - Sejladstartsted
  - Overbæring
  - Lystbådhavn
  - Kite surfing
  - Kite buggy
  - Strandsejler
  - Vandski
  - Windsurfing
  - Seværdighed (beskrevet)

